

„TURYZM”, t. 7, z. 2, 1997

Małgorzata Kolosowska

WALORY TURYSTYCZNE BOLIMOWSKIEGO PARKU
KRAJOBRAZOWEGO

LES VALERS TOURISTIQUES DU PARC DE PAYSAGE BOLIMÓW
TOURIST VALUE OF BOLIMOWSKI LANDSCAPE PARK

Bolimowski Park Krajobrazowy stanowi jednolity obszar leśny, usytuowany pomiędzy Łodzią a Warszawą. Jego dostępność komunikacyjna sprawia, iż teren parku cieszy się ogromną popularnością. Walory turystyczne, oceniane w skali regionu, są niezwykle wartościowe. Wiele form turystyki możliwych do rozwoju w warunkach turystyki nizinnej, tj. turystyka krajoznawcza, kulturowa, rekreacja, są uprawiane na szeroką skalę. Od 1994 r. działa tu „zielona szkoła”, a od 1996 r. Regionalne Centrum Edukacji Ekologicznej (obydwie jednostki usytuowane w dolinie Rawki), w których istnieje możliwość zorganizowania 1–6-dniowych pobytów.

Bolimowski Park Krajobrazowy powołano w 1986 r. Doskonale położenie pomiędzy dwiema dużymi aglomeracjami sprawia, iż cieszy się on dużą popularnością wśród:

- sobotnio-niedzielnym wycieczkowiczów,
- czasowiczów odwiedzających ośrodki wypoczynkowe,
- grzybiarzy, wędkarzy, myśliwych, zbieraczy runa leśnego,
- dzieci i młodzieży szkolnej pragnącej pogłębiać naukę przyrody w kontakcie z naturą.

Obszar Parku obejmuje 23 130 ha, z czego ponad 60% stanowią lasy – pozostałości pradawnych Puszczy: Bolimowskiej, Jaktorowskiej, Wiskickiej.

Według regionalizacji fizyczno-geograficznej Kondrackiego (1988) teren parku położony jest w trzech mezoregionach:

- Równinie Łowicko-Błońskiej,
- Wysoczyźnie Rawskiej,
- Wzniesieniach Łódzkich (część otuliny).

Administracyjnie obszar omawiany należy do woj. skierniewickiego i obejmuje gminy: Bolimów, Kowiesy, Nowy Kawęczyn, Puszcza Mariańska, Skierniewice, Wiskitki.

Na terytorium dawnych puszczy wysokości dochodzą do 150 m n.p.m. Większe tereny wydmore znajdują się w dolinach rzek Rawki i Suchej.

Klimat tych stron wyróżnia się na tle klimatu Polski jedną z najwyższych rocznych sum całkowitego promieniowania słonecznego (na II miejscu po Kotlinie Sandomierskiej). Najcieplejszym miesiącem jest lipiec, najzimniejszym – luty. Opady atmosferyczne należą do najniższych w kraju 500–550 mm rocznie, często poniżej 500 mm. Długość okresu wegetacyjnego wynosi 210–220 dni.

Największą rzeką tego regionu jest Rawka (prawy dopływ Bzury). Jest głównym ciekim parku, cenionym za swe walory:

- dziki, naturalny charakter,
- silne meandrowanie, częsta zmiana koryta,
- odcinanie starorzeczy, tworzenie wysp,
- II/III klasa czystości.

O przyrodniczej i dydaktycznej atrakcyjności parku świadczy obecność:

- około 1000 gatunków roślin naczyniowych,
- 87 gatunków roślin rzadkich i ginących,
- 47 gatunków chronionych,
- 163 gatunków zwierząt chronionych,
- 16 gatunków zwierząt łownych,
- 82 pomniki przyrody,
- aleje zabytkowe o łącznej długości 7 km,
- cztery rezerваты przyrody istniejące i dwa projektowane,
- trzy oznakowane szlaki turystyczne,
- siedem ścieżek przyrodniczych,
- liczne zabytki kultury materialnej.

Niewątpliwą osobliwością parku są „polany Puszczy Bolimowskiej” – podmokłe, śródleśne łąki i pastwiska, które stanowią ostoję dla ptaków i innej zwierzyny.

Możliwości rozwoju różnych form turystyki w Bolimowskim Parku Krajobrazowym

1. Turystyka krajoznawcza – ma ona na celu przybliżenie zwiedzającym walorów zarówno przyrodniczych, jak i antropogenicznych BPK i jego otuliny. Jedną z form tej turystyki są piesze wędrówki po wytypowanych szlakach i ścieżkach przyrodniczych (przez cały rok istnieją idealne warunki do jej rozwoju); trzy oznakowane, a obecnie odnawiane, szlaki turystyczne są pomocne w uprawianiu turystyki krajoznawczej.

Szlak zielony – „księżacki” – wiedzie z Nieborowa przez Budy Grabskie do stacji Skierniewice–Rawka.

Zespół pałacowo-parkowy stanowi doskonały początek wędrowki i stwarza możliwości zapoznania się z historią Nieborowa. Trasa prowadzi obok rezerwatu projektowanego Siwica – największej polany puszczy, gdzie można obserwować ogromne bogactwo florystyczne i faunistyczne. Najbardziej malowniczo prezentuje się Siwica w czerwcu i lipcu. Szlak zielony prowadzi przez uroczyska parku, dochodzi do wsi Budy Grabskie, gdzie turysta może podziwiać piękno krajobrazu doliny Rawki.

Szlak żółty prowadzi z Łowicza przez Rawę Mazowiecką do miejscowości Boguszyce.

Do parku szlak „wchodzi” w Nieborowie, następnie wiedzie Traktem Budnickim obok polany Olszówka, gajówki Kaczew, przez uroczysko Lisie Pole aż do miejscowości Wycześniak. Po drodze można obejrzeć liczne drzewa pomnikowe, aleje zabytkowe w Kaczewie i rezerwat Kopanicha, który jest przykładem torfowiska przejściowego. W innym miejscu, tam, gdzie struga Rokita uchodzi do Rawki, można obejrzeć rozlewisko stworzone przez Bobry oraz ślady ich bytowania.

Szlak czerwony – szlak „Walk nad Bzurą”.

Na terenie parku szlak prowadzi od Bolimowa przez Wólkę Łasiecką, dalej Traktem Kozackim do wsi Borowiny, a „wychodzi” w okolicy Bełchowa. Bolimów, gdzie zaczyna się trasa wędrowki, jest miejscowością o dużych walorach historycznych. W czasie zwiedzania można obejrzeć drzewostany wielogatunkowe, stary bór sosnowy, śródleśne łąki, 200-letnie pomnikowe dęby.

Aby pomóc turystom w poruszaniu się po parku, w 1992 r. opracowano i opisano siedem dydaktycznych ścieżek przyrodniczych. Prowadzą one przez tereny dla niego charakterystyczne, tam, gdzie turysta może spotkać ciekawostki przyrodnicze, krajoznawcze i historyczne. Ścieżki nie są oznakowane, jednak dokładny opis w broszurze *Ścieżki przyrodnicze Bolimowskiego Parku Krajobrazowego* uniemożliwia zabłądzenie. Obecnie w przygotowaniu są trzy ścieżki: dwie entomologiczne i jedna po polanach Puszczy Bolimowskiej.

Opierając się na potencjale walorów przyrodniczych utworzono na terenie BPK dwie „zielone szkoły”, których zadaniem jest:

- propagowanie wiedzy przyrodniczej i ekologicznej przy wykorzystaniu walorów przyrodniczych Bolimowskiego Parku Krajobrazowego,
- wzbogacenie zajęć szkolnych o treści i formy niemożliwe do zrealizowania w trakcie tradycyjnych lekcji szkolnych,
- zapoznanie młodzieży z metodami oceny stanu środowiska,
- przedstawienie form ochrony przyrody,
- wpojenie zasad zachowania się w lesie i na terenie chronionym,
- poprawienie kondycji zdrowotnej dzieci i młodzieży.

Programy zajęć dostosowane do pory roku, wieku i zainteresowań uczestników łączą zajęcia edukacyjne z aktywnym wypoczynkiem turystyczno-krajoznawczym. Zajęcia odbywają się w klaso-pracowni oraz w terenie.

Istnieje również możliwość zorganizowania:

- wycieczek autokarowych do atrakcyjnych miejscowości, położonych na obrzeżach parku (np. Łowicza, Nieborowa, Arkadii),
- grupowej i indywidualnej nauki jazdy konnej oraz wycieczek wozem traperskim lub bryczką, a zimą – kuligu.

Pobyty w „zielonej szkole” mogą być organizowane jako:

- jednodniowe nieodpłatne,
- jednodniowe z odpłatnymi posiłkami,
- wielodniowe z pełnym wyżywieniem i noclegami.

Jedna ze szkół mieści się w placówce Związku Harcerstwa Polskiego. Ośrodek dysponuje 40 miejscami noclegowymi w pokojach 2–4-osobowych, klaso-pracownią, świetlicą i stołówką, oferującą trzy posiłki dziennie. Dojazd do ośrodka jest bardzo dobry: autobusem komunikacji miejskiej (dojście do ośrodka 1 km) lub pociągiem do przystanku Skierniewice–Rawka i dalej pieszo, ok. 2,5 km.

Zajęcia w „zielonej szkole” oraz obsługę merytoryczną zapewniają specjaliści z Dyrekcji BPK, Kuratorium i Regionalnego Centrum Edukacji Ekologicznej. Nauczyciele, przybywający z dziećmi i posiadający niezbędną wiedzę oraz znający teren parku, mogą poprowadzić zajęcia samodzielnie, opierając się na materiałach dydaktycznych oraz korzystając ze ścieżek przyrodniczych Bolimowskiego Parku Krajobrazowego.

Programy zajęć opracowane są w ten sposób, aby nawiązywały do tematów realizowanych na lekcjach szkolnych. Preferowany czas pobytu wynosi 5 dni, w tym jeden dzień wolny od zajęć programowych, przeznaczony np. na wycieczkę czy naukę własną. Uczniowie przebywają cały czas pod opieką nauczycieli lub innych osób upoważnionych przez szkołę.

Siedziba drugiej szkoły mieści się w Centrum Edukacji Ekologicznej w Budach Grabskich, w tej samej wsi. Centrum to zajmuje się m.in.:

- propagowaniem i wdrażaniem szeroko pojętej idei ekorozwoju,
- wspomaganiami samorządów lokalnych w realizacji zadań ochrony środowiska,
- promocją regionu,
- organizacją eko- i agroturystyki.

Planuje się powołanie punktu informacji turystycznej, schroniska młodzieżowego, urządzenie arboretum i małego skansenu. Centrum jest przystosowane dla potrzeb osób niepełnosprawnych. Dla nich też zostaną utworzone: specjalna pracownia przyrodniczo-plastyczna, plac zabaw i rekreacji oraz specjalne ścieżki dydaktyczne. W dalszej przyszłości planuje się zorganizowanie hipoterapii.

„Zielone szkoły” od momentu ich powstania, tj. 1994 r. odwiedziło 11 000 uczniów.

2. Turystyka kulturowa – turystyka krajoznawcza, mająca na celu poznanie walorów antropogenicznych.

Zwiedzanie regionu obejmuje poznanie obiektów dziedzictwa kulturowego:

a) zabytków architektury, np. w Bolimowie, Woli Szydłowieckiej, Kamionie, Puszczy Mariańskiej, Radziwiłowiu, Arkadii, Nieborowie i wielu innych miejscowościach;

b) miejsc związanych z ważnymi wydarzeniami i postaciami, np. Nieborowa, Joachimowa Mogiły, Kaczewa;

c) ośrodków kultu religijnego – Miedniewice Klasztorne (przez teren parku podąża w sierpniu pielgrzymka do Częstochowy odwiedzając sanktuarium w Puszczy Mariańskiej, Jeruzalu, Starej Rawie);

d) muzeów – w Nieborowie, Żyrardowie, Łowiczu;

e) istniejących starych układów przestrzennych wsi (Łubno, Tomaszew, Jeruzal) i miasteczek (np. Bolimów).

3. Turystyka kwalifikowana, a ściślej biorąc turystyka wodna.

Do tego rodzaju turystyki najbardziej przydatna jest rzeka Rawka. Jej nieregularny nurt dostarcza uczestnikom spływów niezapomnianych wrażeń. Z tą formą wiąże się możliwość uprawiania wędkarstwa i łowiectwa.

4. Agroturystyka.

Agroturystyka nie posiada właściwej rangi. Dopiero plany związane z rozwojem Centrum Edukacji Ekologicznej zakładają organizację eko- i agroturystyki.

Gospodarstwa agroturystyczne na terenie Parku znajdują się w Józefowie koło Żyrardowa oraz w Budach Grabskich u pani Beaty Grabowskiej. Z gospodarstwem pani Beaty Grabowskiej dyrekcja parku nawiązała bliższą współpracę. Lekcje jazdy konnej są uzupełnieniem zajęć w „zielonej szkole”.

5. Turystyka wypoczynkowa: świąteczna, weekendowa, tzw. wypoczynek sobotnio-niedzielny oraz urlopowa – pobyty wielodniowe.

Dla obu tych form wypoczynku istnieją dogodne warunki i możliwości ich uprawiania. Miejscami turystyki pobytowej na terenie parku są:

– Ośrodek Leśników w Rudzie koło Skierniewic,

– miasteczko letniskowe w Joachimowie Mogiłach (w sezonie przebywa tam ok. 2000 osób),

– ośrodek wczasowy PKP w Budach Grabskich,

– ośrodek wczasowy „Sosenka”,

– Zajazd „U Michała” w Wycześniaku,

– kempingi w Kamionie i Nieborowie.

Poza wymienionymi, wzdłuż całej doliny Rawki znajdują się prywatne domki, najczęściej użytkowane sezonowo.

PIŚMIENNICTWO

- B e r n a t J., 1995, *Ścieżki przyrodnicze Bolimowskiego Parku Krajobrazowego*, nakładem Zarządu Bolimowskiego Parku Krajobrazowego, Skierniewice.
- B e r n a t J., P i ę c e k K., W o j c i e s z e k A., 1992, *Bolimowski Park Krajobrazowy*, nakładem Zarządu Bolimowskiego Parku Krajobrazowego, Skierniewice.
- H e r z L., 1978, *Puszcza Bolimowska*, Sport i Turystyka, Warszawa.
- K o n d r a c k i J., 1988, *Geografia fizyczna Polski*, PWN, Warszawa.

Mgr Małgorzata Kołosowska
Dyrekcja Bolimowskiego Parku Krajobrazowego
ul. Reymonta 33
96-100 Skierniewice

Wpłynęło:
12 lutego 1997 r.